

Глобалном завером до антиутопије

Јован О. Деспотовић

(Критички приказ књиге Гери Алена *Реците НЕ новом светском поретку*)*

Синтагма „нови светски поредак“ не престаје да изазива бројне недоумице међу политичарима, војницима, дипломатама, новинарима и стручњацима за међународне односе, али и у најширем јавном мњењу савременог света. Почетни оптимизам у периоду после „хладног рата“, изражен кроз тезе Френсиса Фукујаме о „крају идеологије“ и апсолутној победи тзв. либералног капитализма и демократије, све више замењује песимизам Кена Џоувита, с тезом о „новом светском нeredу“ и фрагментизацији света.¹ У земљама као што је Југославија, које су се нашле у „вртлозима савремене историје“, поред тога, различита виђења „новог светског поретка“ и уопште онога што се сада догађа у свету испојила су се у посебно оштром и супротстављеном виду, чак и с квазиидеолошком димензијом, која је, у крајњем, била искључиво у функцији конкретних политичких ставова супротстављених страна.

* Књига Герија Алена *Реците НЕ новом светском поретку* (Gary Allan: „Say 'No' to the New World Order“) објављена је крајем 1992. године у издању београдске издавачке куће „Југославија-публик“. Написана је 1986. године, а појавила се непосредно пред смрт аутора 29. новембра исте године. Гери Алан је сматрао најважнијом од свих књига које је написао и у Америци је продата у милионском тиражу.

Књига је код нас објављена у веома добром и духовитом преводу В. Београдског из Лос Анђелеса, који је свој рад „посветио својим родитељима, српском народу и будућности наше деце“.

¹ У „технолозији“ стварања чланка бившег дипломате и сада „истраживача“ Ранд корпорације Френсиса Фукујаме о крају идеологије, који се крајем 1989. године појавио у елитистичком часопису „Национални интерес“, коришћени су методи који су већ примењивани седамдесетих година с различитим „левићарским“ тзв. капиталним публикацијама. Наиме, после појављивања овог текста у том часопису, чији је тираж 1.000 примерака, моћна информативно-пропагандна „машинерија“ на Западу проширила је „фукујамизам“ широм света, чиме је створен нови „образак“ мишљења.

Постоје и тумачења према којима су све „нове теорије“, као што су Фукујамина, Џоувитова, Карпентерова и других, у ствари, само у функцији америчке дневне политике и тенденциозног манипулисања америчким и светским јавним мњењем.

Док су једни тврдили да „нови светски поредак“ заправо не постоји и да је реч о „страшилилу које је остало из арсенала хладног рата“, о једној несмотреној флоскули бившег америчког председника Џорџа Буша или да је, на пример, алгоритам југословенског распада установљен у једном „природном процесу“ (са којим велике силе ништа немају), за друге је „нови светски поредак“ био једна од инкарнација империјализма (кроз даљу концентрацију и централизацију светског капитала), неототалитаризам и почетак нове фашизације света, или нови облик подјармљивања малих народа од стране Запада и успостављање система међународних односа који ће дугорочно гарантовати доминантну улогу најразвијенијим (западним) земљама у свету.²

Та супротстављена мишљења не откривају само различито сагледавање савремених промена у свету већ показују и да, заправо, не постоји дефиниција (или оквир за посматрање) „новог светског поретка“. Најтачније је, вероватно, да нема ни елементарног слагања о томе да ли тако нешто („нови светски поредак“) уопште и постоји. А чак и када постоји „осећање“ да се сада у међународним односима заиста догађа нешто историјски значајно, у одређивањима савременог света се полази од екстремно различитих „елемената“, па се и „мозаик“ склапа на потпуно различите начине.

Импликације тог проблема за нас нису само сазнајне природе, јер се Југославија и српски народ налазе на судбинској прекретници. Утврђивање чињенице да ли „нови светски поредак“ постоји или не постоји за нас је суштински значајно како на унутрашњо-политичком, тако и на спољнополитичком плану, иако то неће утицати на краткорочно мењање ситуације у нашој земљи. У том контексту, дакле, свако разматрање „новог светског поретка“ и свака информација везана за његово стварање има за нас одређени теоријски и практични значај.³ У вези с тим треба сагледати и проценити књигу америчког публицисте Герија Алена *Реците НЕ новом светском поретку*,⁴ која је, нема сумње,

² Идеје првих се најбоље могу видети у интервјуу Милована Ђиласа средином прошле године београдској „Политици“ или у иступањима неких учесника на скупу „Свет и југословенска криза“, који је „Међународна политика“ организовала новембра 1992. године. Идеје других се могу, на пример, видети у књизи Зорана Обреновића или у серији текстова Драгоша Калајића у београдском недељнику „Дуга“.

³ Код нас је већ више година уочљив тренд недовољног праћења шире светске литературе и периодике о спољнополитичким питањима, што постаје веома велики проблем сада када су, због ембарга, прекинути и такви научни „токови“. Колико ми заостајемо на том плану може се видети и по томе да је, на пример, последњи број угледног француског часописа „Strategie“ посвећен реafirмацији класичне геополитике, или по чињеници да је код нас скоро потпуно непознат часопис „The Journal of peace research“, у којем се разматра и међународна војна проблематика.

⁴ Гери Ален је један од најпознатијих америчких новинара и публициста од почетка седамдесетих година до своје смрти (1986). Претежно је писао о злоупотреби политичке власти и богатства у политичке сврхе. Дуже од две деценије био је дописник конзервативног часописа „American opinion“, у којем је објавио више од 200 чланака. Такође, био је и један од најпознатијих конзервативних „активиста“ у Америци седамдесетих и осамдесетих година. Аутор је осам књига, које су продаване у милионским тиражима и које су превођене на неколико светских језика. Његова најпознатија дела су *Нико се не усуђује да то назове завером*, *Рокфелеров досије* и *Теди Кенеди – у сосу до гуше*.

и пробој својеврсне интелектуалне „блокаде“ (ембарга) у којој се налазила наша читалачка публика када је реч о разматрањима „новог светског поретка“ и можда, чак, и садашњих међународних односа уопште. Тај „само-ембарго“ је био успостављен у разбукталој политичкој борби у нашој земљи у протекле две године, при чему је израженији (интелектуални) тренд чинило негирање било каквог постојања „новог светског поретка“ или, ако је он чак условно и прихватан, био је потпуно некритички презентиран. То је вероватно био један од разлога што је књига Герија Алена била релативно мало запажена у нашој публицистичкој и интелектуалној јавности, мада је међу најширом читалачком публиком била један од бестселера. С друге стране, не може се оспорити да је она донекле изненадила или чак разочарала све читаоце који су очекивали да ће у њој пронаћи шира објашњења за нека конкретна збивања у садашњем свету или неку потврду за своје виђење југословенске кризе. Јер, дело Герија Алена је тешко схватити без ширег познавања савремених америчких „оквира“ и интелектуалних трендова који су постојали у време када је написана.

Књига *Реците НЕ новом светском поретку*, наиме, била је објављена крајем 1986. године. Дакле, у време када су се тек назирале тектонске промене у савременом свету, које су уследиле нешто касније, крајем осамдесетих и почетком деведесетих година. Као таква, она је, због потоњих догађаја, у много чему превазиђена, што такође може збунити читаоце који су наслов дела Герија Алена „примили здраво за готово“. Осим тога, приликом читања те књиге требало би узимати у обзир чињеницу да је критика савремене Америке и тумачење места и улоге највеће земље савременог света у међународним односима од стране Гери Алена, у ствари, надахнуто дело једног америчког традиционалисте, припадника конзервативних (десних) америчких „кругова“, који још чврсто верује у „амерички сан“ о приватној својини и „једнакој шанси за све“ у судару с незадрживим налетима корпоративног мултинационалног капитализма, тако страног младалачким идеалима Герија Алена са колеца. Наравно, и та чињеница може збунити наше читаоце који, вероватно, још нису „навикли“ на такве критичке захвате, нити имају основу за шире и самостално критичко процењивање и прихватање те врсте америчке политичке публицистике. Можда је управо то и навело Слободана Мишковића да у предговору књиге нагласи да је за Герија Алена „буђење из његовог 'америчког сна' било прилично непријатно и сигурно много непријатније од ослобађања од погрешних представа које су читаоци књиге у својем претходном искуству стекли“.

Ипак, наведене „ограде“ не умањују значајније вредност књиге Герија Алена, исказане кроз обиље података о америчкој спољној политици, демистификацију стварања и спровођења те политике, истанчане анализе политичког процеса, кроз ново сагледавање улоге појединаца и мањих или већих група људи којима је амерички „естаблишмент“ (систем, режим) „створио илузију о великој важности те улоге“ или кроз једно (за нас) скоро потпуно ново приказивање Америке –

што може послужити и за проверавање и кориговање сопствених закључака о друштвено-политичким и економским процесима у којима се налази садашња једина суперсила, као и о импликацијама тих процеса на глобална кретања.

Књига Герија Алена *Реците НЕ новом светском поретку* састоји се, заправо, од 14 публицистичко-политичких есеја, у којима аутор, по сопственим речима, говори о „најутицајнијим и најбогатијим људима Америке, који, сасвим дословно, имају намеру да укину суверенитет своје земље“. Гери Ален наглашава да се „сва данашња светска збивања врте око једне те исте доктрине, или стратегије, коју су претенденти на престо Великог брата⁵ нежно крстили 'нови светски поредак'“. А, тај пројекат, по њему, подразумева „стапање Сједињених Америчких Држава са Совјетским Савезом у једну надсветску владу“, при чему је основни циљ његове књиге да америчкој (и светској) јавности презентира доказе да „најбогатији светски капиталисти већ годинама шурују са комунизмом и финансирају те своје наводно смртне непријатеље – комунисте“.

Шта заправо Гери Ален подразумева под појмом „нови светски поредак“? Он указује да „нови светски поредак“ није нови идејни продор, већ му се једино променило име „у циљу заштите конспиратора“. Наиме, први покушај да се завлада светом био је забележен још након Потопа – а, по њему и сада, нимало обесхрабрани, ентузијастички Једног света не одустају од своје замисли. Само „оно што се некада звало Вавилонска кула, данас се зове Уједињене нације (и треба се надати да ће једног дана и та кула нестати)“.

Указујући да се „нови светски поредак представља као знак прогреса, еволуциона неминовност и да му се стога не треба супротстављати, већ покоравати, па чак у свему потражити и уживање“, Гери Ален поставља питање „зашто најбогатији и најутицајнији људи на свету троше милионе долара за промоцију овог концепта“? Одговор проналази у борби за власт и непрекидној жељи за успостављањем што је могуће веће контроле. „У питању је контрола над свим светским сировинама, целокупним светским новчаним системом, трговинском разменом, енергијом и транспортом – другим речима, води се битка за успостављањем светског монопола над свим монополима“. А, то треба да се оствари кроз неколико основних елемената те „монструозне грађевине“, међу којима Гери Ален набраја светски порески систем, светски суд, светску армију („плави шлемови“), светску централну банку са заједничком валутом, светску државу социјалне помоћи, принудно свесветско планирање, укидање права на поседовање сопственог наоружања, принудну контролу наталитета, контролу образовања итд.

Гери Ален наглашава да се „под маском укидања рата и сиромаштва шверцује, између осталог, најгигантскији (бело)светски монополистич-

⁵ Аутор често користи синтагме и појмове из дела О. Хакслија и Ц. Орвела, као, на пример, ту о „Великом брату“, односно „вођи који све посматра“ и сл.

киitrust“.⁶ „Нови светски поредак“ се тако појављује као практична реализација антиутопија О. Хакслија и Џ. Орвела *Врли нови свет* и, 1984, јер „гомила Новог светског поретка жели да нас убеди у то да ће нам светска влада осигурати вечни мир и просперитет“. А, за то, „једино је потребно да се одрекнемо својег националног и индивидуалног суверенитета...“ Управо због тога је, закључује Гери Ален, тим „инсајдерима“⁷ и било неопходно да створе моћног непријатеља, због чега се и приступило финансирању и стварању Совјетског Савеза“.

У књизи се наводи да је основна институција у стварању „новог светског поретка“ и основа садашњег америчког естаблишмента организација Савета за иностране односе из Њујорка, коју је 1921. године створио Џеј Пи Морган с намером да убеди Американце да прихвате глобалну алтернативу „као пожељну солуцију која ће решити све светске проблеме“. Та организација, чији је председник дуго био Дејвид Рокфелер, власник Чејс-Менхетн банке, окупља више од 2.500 најугледнијих америчких личности из бизниса, банкарства, државне администрације, штампе, адвокатуре, науке, уметности и других области. Циљ те организације је можда најбоље објаснио њен члан и чувени банкар немачког порекла Џејмс Варбург, 1950. године, у говору у америчком сенату, када је рекао: „Ми ћемо створити светску владу, свиђало вам се то или не – милом или силом“.

Као главне актере савремене етапе стварања „новог светског поретка“ амерички публициста наводи Збигњева Бжежинског (бивши саветник за националну безбедност америчког председника Џимија Картера), Ричарда Гарднера (угледни дипломата), Џорџа Буша и Џимија Картера (али не и Роналда Регана, који је по конзервативним ставовима близак Герију Алenu), Вилијема Кејсија и Роберта Гејтса (директори CIA), Џорџа Шульца (бивши државни секретар), Пола Вокера (директор америчке централне банке, односно тзв. Федералних резерви), свештеника Тиодора Хезбора (председник „Нотрдама“), Џона Кенета Галбрајта (економиста), Доналда Кендала (председник „Пепси-коле“) и Џорџа Кинана (бивши амерички амбасадор у СССР-у). То су само нека од имена „архитеката“ „врлог новог света“ из књиге Герија Алена, у којој постоје читаве листе тих „инсајдера“. На свим тим листама се налази, на пример, име Џејмса Бејкера, који је донедавно био амерички државни секретар, име садашњег америчког државног секретара Ворена Кристофера (који је у то време био подсекретар у Стејт департменту) и Сајруса Венса, кључног преговарача у садашњем решавању југословенске кризе, који се на свакој „топ-листи“ Герија Алена налази у самом врху.

⁶ Гери Ален је посебно критичан према интелектуалцима и наводи да „мегадоларски макијавелисти високих финансија све чешће отварају новчанике и засипају пробране интелектуалце милионима долара да би пропагирали светске владе... Они то не чине тек тако. Очито је да они целу ствар сматрају једном врстом инвестиције која је уродила плодом“.

⁷ Тај појам је изведен из речи „inside“, која значи унутра, а под њим Гери Ален подразумева људе који припадају (налазе се унутар) америчком естаблишменту (систем, режим, поредак).

Деловање Савета за иностране односе, наводи даље Гери Ален, не може се разумети без његовог повезивања с тајанственом Трилатералном комисијом, коју је 1972. године створио моћни банкар Дејвид Рокфелер. Њен циљ је био да „уједини Америку, Западну Европу и Јапан у што безболнијој и мирољубивијој еволуцији глобалног система“. Та група се повезала са западноевропском „Билдерберском групом“, која окупља моћнике са „старог континента“, чији је творац холандски принц Бернард. Гери Ален наглашава да је идејна основа за стварање Трилатералне комисије била разрађена у књизи Збигњева Бжежинског *Између два доба*.

Стратегија Савета за иностране односе наведена је у програмском чланку америчког дипломате Ричарда Гарднера *Трновит пут у светски поредак*, објављеном у часопису „Спољна политика“ издавачке куће „Pret“, седишта Савета за иностране односе. У чланку се дословце истиче да „ако одмах не оформимо светску владу, ако не извршимо ревизију Повеље ОУН и не опуномоћимо светски суд да има највећу власт – неће бити ни прогреса“. Ричард Гарднер тврди да „кућу светског поретка треба дизати из темеља, а не од крова – или још директније, око појма националне суверености треба створити обруч делимичне, али перманентне ерозије, чиме ће се постићи много више него застарелом техником фронталног напада“. У истом контексту, Гери Ален помиње и текст *Декларација међузависности*, академика Савета за иностране односе Хенрија Комацера.⁸

На основу програмских докумената Савета за иностране односе, Гери Ален закључује да постоје „три пута која воде у беспућа Новог светског поретка“. Први подразумева директно оснаживање Уједињених нација, други индиректну употребу њених помоћних институција, а трећи тзв. Трилатерални регионализам. Отуда се намеће питање да ли садашњи догађаји и тзв. Програм за мир генералног секретара ОУН Бутроса Галија из јуна 1992. године оповргавају закључак Гери Алена да Уједињене нације „немају правих шанси да постану бастион светске државе“. Можда је садашњи свет у процесу фрагментизације заиста ближи „регионализму“ и „исцепканом функционализму“, што је, сматра он, „мушки напад на свачију државну сувереност и независност путем брисања појединих државних граница и стапања до тада суверених држава у глобалне регионе“. Као важну подваријанту завере зване „расцепкани функционализам“ Гери Ален помиње и „економско самитирање“.

Три најважнија „инструмента“ у креирању глобалног „регионализма“ и „опкољавању и укидању“ државног суверенитета јесу мегабан-

⁸ Тај аутор сматра да су тзв. мислионице (think-tank institutions) логистичка подршка водећим америчким политичарима и естаблишменту у креирању политике. Реч је, наиме, о институцијама које до детаља разрађују импликације одређене политике, одређених потеза, праве „моделе“ за спровођење политике и слично. Речју, ради се о потпуној компјутеризацији политике одевене у „рухо“ науке и публицистике. Најпознатије такве институције су Ранд-корпорација, Херитид фондација, филаделфијски Институт за међународна истраживања и друге.

кари, фабијански социјалисти и Совјети. Аутор наводи да је 1976. године, у предизборном говору на заседању Савета за иностране односе у Чикагу, тадашњи демократски кандидат Џими Картер нагласио да је најважнији циљ Америке следећих година „устпостављање једног новог, правичног и мирољубивог светског поретка“. Тај амерички председник, чију владавину карактерише потпуно постављање темеља савременог света, рекао је тада да се „неповратно мора одбацити политика баланса међу светским силама и заменити политиком новог светског поретка, што подразумева америчко преузимање вођства у свим напорима за уједињење светских нација у циљу изградње тог правичнијег и стабилнијег међународног поретка“.⁹

Гери Аллен поставља и питање да ли ће историја савременог света бити одређена на основу *Пројекта осамдесетих* Савета за иностране односе. У књизи се наводе речи Ричарда Улмана, директора *Пројекта осамдесетих*, да се ради „о серији засебних покушаја санације бројних горућих и потенцијално горућих међународних проблема, са једне стране, и о колективном напору за усаглашавање опречних ставова у циљу изналажења најбољих светских решења, са друге стране“. На Пројекту је радило више од триста стручњака за међународна питања, на челу са неком координационом групом за идеолошко усмеравање, а више од сто аутора из дванаестак земаља концентрисало се на стварање различитих студијских приступа. „Пројекат светског стапања“, како га назива Гери Аллен, представља „највеће истраживање и проучавање које је Савет за иностране послове предузео у својој вишедеценијској историји“.

Сви путеви у „нови светски поредак“ који су наведени у *Пројекту осамдесетих* полазе кроз Рокфелерову Чејс-Менхетн банку и њене филијале удружене у различите мегабанке. Гери Аллен наглашава да је „реч о игри са огромним улозима, у којој се обрћу на стотине милијарди долара, па чак и трилиони долара“. Он сматра да више не постоји слободна конкуренција, већ једна привилегована трговина, резервисана за конспиративну елиту која користи политички интервенционизам за гушење потенцијалне конкуренције и за добијање привилегија и остваривање монопола. Бивши директор Енглеске банке Норман Монтегју, наводи се у тој књизи, својевремено је полазио од претпоставке да „хегемонија светских финансија треба да влада целим светом као један јединствени над-национални контролни механизам“. При томе се мора знати да „интернационални финансијски моћници не заступају ниједну политичку идеологију, већ су њихови мотиви искључиво власт и богатство“. Да све буде парадоксалније, Гери Аллен наводи да су „наши момци

⁹ Картерова администрација је до детаља поставила и развила коришћење „полуга“ за стварање „новог светског поретка“, као што су људска права, неповредивост граница, међународни тероризам, санкције и слично. Иако влада мишљење да је Џими Картер био један од најнеуспешнијих америчких председника у историји, озбиљнији теоретичари сматрају да су у време његове администрације створене све претпоставке за успостављање америчке владавине у свету и претварање Америке у једину садашњу војну силу.

развили таква средства да ће људи тражити тиранију склопљених руку“. Већина тих модерних „хуманиста са бичем“ верује да човек нема слободну вољу и да је зато много боље по њега да допусти да му „паметнији“ кроје живот. Таква „ментална контрола“ за средњу класу значи опуштени повратак филмовима на телевизији и лагодном животу, док „нови светски поредак“ наступа маршевским кораком. Слично Гери Алену, и ми се сада питамо како то да све америчке „конкурентске“ ТВ-мреже увек имају исто мишљење. Можда би се силовања, Бански двори, људождерство, бомбардовање Дубровника, Улица Васе Мискина и многи други догађаји на простору некадашње Југославије могли објаснити и чињеницом коју наводи Гери Ален да „највећа моћ телевизијског новинарства није у преносу информација, већ у преносу искуства – радости, туге, шока, страха“. Исто тако, громогласна унисоност америчких (и западних) политичких ставова у односу на југословенску кризу могла би се објаснити и тзв. умножавајућим ефектима, што Гери Ален објашњава на примеру коментара листа „New York Times“, које преузимају све новине и средства информисања. Књига *Реците НЕ новом светском поретку* и на тим примерима открива шта је моћ политике.

С обзиром на наведено, није чудно што Гери Ален наводи да „нови светски поредак треба сматрати заједничким именитељем свих наших материјалних животних проблема“. Тај аутор даје и прецизан „сценарио“ према којем ће његови „манијаци интеграције“ освојити, након серије криза, и Сједињене Америчке Државе, и „успоставити извршну диктатуру бирократије која није изабрана путем слободних избора“. Полазећи од начела Винстона Черчила да се „народ мора прво истином пробудити, а тек онда на акцију побудити“, Гери Ален разрађује читав „пакет“ акционих потеза у супротстављању „новом светском поретку“ и узвикује: „зато битка сада – предаја никада“. Он Американце подсећа да је Џорџ Вашингтон 1777. године изгубио сваку појединачну битку са силама тадашњег новог светског поретка – британске империјалне армије. А сада, каже Гери Ален, „ми на нашој страни имамо једино предосећај милиона људи да нешто није у реду, иако многи од нас нису сигурни шта то не ваља и зашто ствари не стоје добро, а упркос томе осећају да у свему има нечег трулог“. Свестан моћи која стоји иза идеје о „новом светском поретку“, Гери Ален цитира речи Винстона Черчила да ћемо „можда морати да се боримо онда када будемо изгубили сваку веру у победу, јер је боље и погинути него бити роб“. Због тога се књига *Реците НЕ новом светском поретку* и завршава речима да „слобода није бесплатна, већ кошта времена, новца и доста труда“. „Ропство је, међутим, 'фрај' – а, ако не будемо имали храбрости, ускоро нећемо бити слободни“.

Гери Ален с правом тврди да су „глобални монопол и светска власт одувек били специјални снови неколицине специјално уврнутих појединаца“. Он помиње Џингис-кана, Александра Великог, цареve старог Рима, Наполеона, Хитлера и многе друге. Међу њима су и „елитисти

америчког естаблишмента“, који воде битку за „нови светски поредак“, називајући га демократијом иако „нови светски поредак са демократијом нема апсолутно никакве везе“. Ако се тако ствари појме, закључује Гери Ален, онда није тешко закључити да прави мотив треба тражити у грабљењу власти и контроли њеног сијамског близанца – богатства.

У књизи се наводи и интересантан дијалог из познатог филма Педија Чајевског „ТВ-мрежа“, у којем један учесник каже: „Остарили сте размишљајући у оквирина термина као што су нација и националност. Руси не постоје господине Бил. Не постоје нације. Нема више националности. Нема више Запада. Постоји само један свети систем над свим системима. Један једини гигантски, компликовани, ретроградни, мултиваријантни и мултинационални систем доларског доминиона. Петродолари, електродолари, мултидолари, рајхмарке, јени, рубље, фунте и шекели. Интернационални систем и капитал су ти који одређују свеукупност живота на овој планети. У данашње време, то је природан поредак ствари“. Речју, Герију Алenu је све јасно – „нови светски поредак је завера над заверама“.

Може се схватити, дакле, због чега је књига Герија Алена „кост у грлу“ свим противницима постојања „новог светског поретка“ и свим противницима тзв. теорије завере, који су на нашим просторима, на пример, месецима сводили на апсурд и исмејавали сваки покушај доказивања учешћа страних чинилаца у југословенској кризи (чак када су то они и сами признавали). Уосталом, ако се политика схвати као свесно и циљно усмеравање друштвеног или економског развоја у правцу за који се верује да може оптимално задовољити интересе појединаца, одређених група, државе и слично, свака би се политичка акција, и све оне заједно, могла свести на тзв. теорију завере.¹⁰ У супротном, било би тешко објаснити, на пример, зашто САД годишње троше око 50 милијарди долара за рад своје обавештајне службе, или разлоге за постојање дипломатије, активности политичких партија итд.

Као врстан представник конзервативног крила америчког „истраживачког новинарства“, Гери Ален је инстинктивно „предосетио“ да се нешто догађа у Америци и савременом свету, иако можда није најадекватније протумачио узроке свог „предосећања“. Иако су догађаји оповргли многе његове закључке, нема сумње да се, с друге стране, многи од њих управо сада потврђују. Моћ његове антиципације произилази из његовог изврсног познавања суштине америчке политике и њеног значаја за савремени свет. У тим процесима је он и видео опасност за свој народ и његову будућност. А нама, док читамо књигу Герија Алена, стално се „враћа филм уназад“ у вези са свим збивањима на територији наше бивше земље у последње две године.

Герију Алenu би озбиљнији стратеги и геополитичари могли замесити, на пример, да није предвидео слом Совјета, док би му теоретичари међународних односа могли приговорити да симплификује садашња

¹⁰ Наравно, то је само једна страна „медаље“, пошто је сваки политички процес резултатна и артикулација различитих интереса и ставова.

збивања у свету. Нема сумње да су те замерке тачне, исто као што нема сумње да књига има још много недостатака. Али, то не мења чињеницу да је Гери Ален био међу првим публицистима који је поставио у средиште свог интересовања феномен о којем сада говори читав свет. У вези с тим, он је можда један од бољих следбеника светлих традиција другог познатог америчког публицисте и књижевника – Марка Твена, који је почетком овог века био међу првима који су проговорили о америчком империјализму.

Намеће се питање да ли је Гери Ален погрешио у својим предвиђањима о Русима, као и у изједначавању капиталиста и комуниста. Можда би, у вези с тим, требало подсетити на речи Џорџа Буша и Михаила Горбачова после састанка на Малти, децембра 1989, да су две суперсиле одлучиле да еру конфронтације замене ером кооперације. Нема сумње да би неки детаљи књиге Герија Алена могли да помогну и у објашњавању садашњих драматичних збивања у Русији, управо у контексту стварања „новог светског поретка“. С друге стране, после читања књиге *Реците НЕ новом светском поретку* мора се поставити и питање продубљивања јаза између тзв. Севера и Југа (при чему се и земље источне Европе све више и више убрајају у „трећи свет“), односно како ће то утицати на „одговорност“ Запада у изградњи „новог светског поретка“ и на евентуално урушавање темеља те модерне фараонске пирамиде. Коначно, мора се поставити и питање „четвртог света“, о којем Гери Ален ништа не говори, односно о порасту сиромаштва у самој Америци, што се најбоље видело у догађајима 1992. године у Лос Анђелесу.

Гери Ален долази до закључка, до којег је дошао и Џорџ Орвел у својој антиутопији 1984, да „историја заправо и не постоји – она се свакодневно брише (у неким институтима) и поново ствара и презентира човечанству у циљу остваривања непосредних дневних интереса господара света“. Исто тако, на пример, многи теоретичари међународних односа у нас и у свету говоре да је појам суверености промењен и да га не треба апсолутизовати и дословно тумачити. Тешко је, међутим, прихватити те ставове, јер је сигурно да је појам суверености остао исти какав је био током читаве историје. Није, дакле, реч о промени, већ о ограничавању суверености по истом „моделу“ какав је постојао, на пример, крајем феудализма, па није чудно што се сада у теорији о међународним односима јављају школе са сличним тезама које су постојале у 17. и 18. веку.¹¹

Коначно, с аспекта супротстављених гледишта Френсиса Фукујаме и Кена Џоувита, књига *Реците НЕ новом светском поретку* открива и сталну дијалектику која постоји у америчкој политици и схватањима „конструктора“ савремених светских збивања. Идеал „ширења“ демо-

¹¹ На пример, чињеница да сада у међународном праву поново оживљава тзв. конститутивна школа, по којој је признање једне државе један од значајних услова за њено постојање. Та теорија је преовлађивала у 16. и 17. веку, када је била замењена тзв. декларативном школом, која одбацује међународно признање као битни елемент државности, што се показало као једно од најважнијих достигнућа људске цивилизације.

кратије по читавом глобусу, којег се Америка држи од шпанско-америчког рата 1898–1901. године, у вечитом је судару са Сцилама и Харибдама двадесетог века (на пример, Вијетнам), које могу угрожити и виталне америчке интересе. Та дихотомија се огледа и кроз супротстављене ставове заговорника америчког „интервенционизма“ и америчког „изолационизма“, и објашњава, у крајњем, многе промене у америчкој политици последњих месеци, укључујући и очекивану победу председника Била Клинтона на последњим изборима, око које је био постигнут консенсус свих релевантних политичких чинилаца у Америци. И Гери Ален се питао да ли је Америци боље да изгуби себе у замену за несигурну доминацију у свету, или је боље да сачува себе и одрекне се нереалних и различитих претензија. Можда се са тог аспекта могу схватити речи бившег америчког председника Џорџа Буша да „Србија и Црна Гора угрожавају националну безбедност САД“.

У сваком случају, књига Гери Алена – веома занимљиво штиво, посебно за најширу читалачку публику, на самој граници политичке публицистике и политичке „фантастике“ – плени обиљем података и силином ангажовања њеног аутора, које често може бити и „чудно“ у поређењу с различитим „надстраничким“ и „нестраничким“ ауторима. Заговорници „теорије завере“ могу у њој да нађу „крунске“ доказе за своје тезе, а њени противници могу тврдити да су пронашли оправдање за своје ставове. Међутим, вредност књиге се може процењивати тек када се, као што смо поменули, прихвати као популарна политичка публицистика. Није реч, дакле, о научном делу, нити о класичној политичкој публицистици, мада ће бити корисно свима који се баве међународним односима, већ о делу из области тзв. „истраживачког новинарства“ које може да употпуни „мозаик“ информација о „новом светском поретку“.